

Inleiding

Sinds zijn oprichting in 1986 voert het Instituut voor Natuurbehoud vliegtuigtellingen uit met als doel de zee-eendenpopulatie in de Belgische kustwateren te monitoren (zie ook Van Waeyenberge et al. 2001). Elke winter (periode oktober-maart) worden er maandelijks tellingen uitgevoerd, waarbij telkens volgens een vast traject gevlogen wordt (figuur 1). Daarbij gaat onze aandacht speciaal uit naar Zwarte Zee-eend *Melanitta nigra*, Grote Zee-eend *M. fusca* en Eidereend *Somateria mollissima*. Daarnaast worden ook nog andere watervogels genoteerd zoals ganzen, futen of eenden.

Resultaten

De resultaten van tellingen van de afgelopen 3 winters hebben we nog eens op een rijtje gezet (tabel 1).

Eidereend

In de winter 1999-2000 zijn reeds vóór maart opvallend grote aantallen Eidereenden gezien. In de daaropvol-

gende winters werden er nauwelijks Eidereenden gezien. Enkel in februari 2001 en maart 2002 werden Eidereenden opgemerkt; in de overige maanden bleken er nauwelijks of geen in onze kustwateren te vertoeven. Er worden tegenwoordig zo goed als geen groepen van deze soort meer aangetroffen in de Belgische kustwateren. In de periodes 1989-1993 en 1996-1998 vertoonde het aantal Eidereenden een duidelijke toename met piekaantallen van bijna 5000 exemplaren in 1991 (zie ook Van Waeyenberge et al. 2001). Echter de laatste jaren is het aantal Eidereenden weer op het peil van 1979-1988.

Zwarte Zee-eend

Zwarte Zee-eenden worden de hele winter gezien, maar steeds worden de grootste aantallen geteld in de periode februari-maart. Het aantal Zwarte Zee-eenden in de winter 2001-2002 was duidelijk hoger dan in de voorgaande winters. In maart 2002 werden bijna 10.000 individuen geteld. Het was van winter 1996-1997 geleden dat we bij een telling in

de buurt van dit getal kwamen (Van Waeyenberge et al. 2001). Op basis van onze scheepstellingen weten we dat een grote groep Zwarte Zee-eenden (5000-8000 individuen) nog tot zeker begin april ter hoogte van de Balland Bank-Stroombank aanwezig was, samen met een 80-tal Grote Zee-eenden. Daarnaast hielden enkele kleinere groepen zich op voor de kust in het gebied van de Trapegeer-Broersbank en Nieuwpoortbank. In maart 2000 werd bij de Wenduine Bank eveneens een grote groep gezien (1450 exemplaren) vanaf het schip. In de winter 2000-2001 werden vrij weinig Zwarte Zee-eenden waargenomen vanuit het vliegtuig: maximaal 931 in maart. Vanaf het vasteland werden in deze maand nochtans 8000 individuen, samen met 450 Grote Zee-eenden, geteld ter hoogte van Oostduinkerke. Er is in het verleden reeds vastgesteld dat er op korte termijn sterke, lokale schommelingen in de aanwezige populaties kan optreden, waardoor grote groepen gemakkelijk gemist kunnen worden tijdens vliegtuigtellingen. Een combinatie van tellingen vanuit vliegtuigen, vanaf schepen en vanaf het land is daarom noodzakelijk om de zee-eenden te monitoren.

Grote Zee-eend

Evenals in de vorige drie jaren werden Grote Zee-eenden slechts in kleine aantallen gezien en uitsluitend naar het einde van het winterseizoen toe (februari-maart), wanneer ook grote groepen Zwarte Zee-eenden aanwezig waren. Grote Zee-eenden zijn vanuit een vliegtuig slechts in vlucht te onderscheiden van Zwarte Zee-eenden. In januari 2002 werden vanaf het land 480 individuen geteld ter hoogte van Oostduinkerke en ook in 2001 werden er ongeveer 450 gezien. Dergelijke grote aantallen worden slechts zelden langs onze kust gezien (Van Waeyenberge et al. 2001). Voor de laatste keer was dat het geval in de periode 1990-1991

Figuur 1. Kaart van het Belgisch Continentaal Plat (rode lijn) met aanduiding van de monitoringsroute voor vliegtuigtellingen (groene stippellijn).

	okt	nov	dec	jan	feb	maa	Maximum
Eidereënd							
<i>Somateria mollissima</i>							
1999/2000	4	154	200	10	54	104	154
2000/2001	ng	0	8	13	45	0*	45
2001/2002	ng	0	0	0	0	25	25
Zwarte Zee-eënd							
<i>Melanitta nigra</i>							
1999/2000	202	693	353	425	1750	3002	3002
2000/2001	ng	76	381	238	549	931*	931
2001/2002	ng	200	99	1049	2391	9641	9641
Grote Zee-eënd							
<i>Melanitta fusca</i>							
1999/2000	0	0	0	0	0	100	100
2000/2001	ng	0	0	0	20	0*	20
2001/2002	ng	0	0	0	5	4	5

(* = telling is verricht op 1 april, ng = niet geteld).

Tabel 1. Resultaten van de vliegtuigtellingen van zee-eenden op de Noordzee tussen de Panne en de Nederlandse grens in de periode oktober 1999 - maart 2002.

toen piekaantallen van 350 en 540 Grote Zee-eenden zijn geteld.

Overige watervogels

Wat de andere watervogels betreft zijn voornamelijk Smienten en Wilde Eenden opgemerkt. In maart 2000 werden maar liefst 1750 Smienten geteld. In de winter 2000-2001 en 2001-2002 werden er slechts kleine aantallen Smienten en Wilde Eenden waargenomen (piekaantallen van respectievelijk 150 en 280 individuen). Daarnaast is een groep van 30 Toppereenden in maart 2000 het vermelden waard.

Conclusie

In de afgelopen winter werden terug hoge aantallen Zwarte Zee-eenden in de Belgische kustwateren opgemerkt. Voor dergelijke aantallen moesten we teruggaan tot de winter van 1996-1997. Eidereenden zijn de laatste jaren zo goed als niet meer aanwezig voor onze kust, terwijl Grote Zee-eenden in behoorlijke aantallen vanaf de kust werden waargenomen.

**Jeroen Van Waeyenberge en
Eric W.M. Stienen**

Literatuur

Van Waeyenberge J., E.W.M. Stienen, H. Offringa, 2001. Overwinterende zee-eenden voor de Belgische kust. Vogelnieuws, Nummer 2 Oktober 2001: 20-23.

